

pagina 2

- Nieuwe samenwerkingsovereenkomst met gemeenten (GSO)

pagina 3

- Vruchtbare sensibilisatie
- Erosiebestrijding in Bierbeek, Boutersem en Hoegaarden

pagina 4

- ALT-demonstratieproject 'Bodemerosie beperkende maatregelen in West- en Oost-Vlaanderen' kent grote belangstelling

Werk maken van

Erosie- bestrijding

Erosiebesluit goedgekeurd

Instrument voor brongerichte aanpak

Bodemerosie en modderoverlast worden het best aan de bron aangepakt. De gemeenten kunnen het voortouw nemen bij het plannen en uitvoeren van kleinschalige erosiebestrijdingsmaatregelen.

De Vlaamse regering keurde op 7 december 2001 het besluit goed dat de subsidiëring regelt van de kleinschalige erosiebestrijdingsmaatregelen die door de gemeenten uitgevoerd worden. De gemeenten krijgen een sleutelrol toebedeeld. Ze zijn immers goed geplaatst om de omvang van de huidige overlast in te schatten. Bovendien beschikken ze over de nodige terreinkennis en contacten met hun inwoners, en specifiek met de landbouwers.

De maatregelen focussen op het afremmen of opvangen van het oppervlakkig afstromend water, op de percelen of zo snel mogelijk na het verlaten van de percelen. Zo wordt bodemerosie voorkomen en wordt de sedimentlast van het afstromende water beperkt. Nieuw is dat de gemeenten ook subsidies krijgen voor erosiebestrijdingswerken op gronden van particulieren. Daarvoor zijn wel overeenkomsten nodig met de eigenaars en gebruikers, die van de gemeente een vergoeding krijgen om de maatregelen gedurende 20 jaar in stand te houden.

Plannen op maat

Een gemeente die af te rekenen heeft van bodemerosie en modderoverlast kan in een gemeentelijk erosiebestrijdingsplan de prioritaire knelpunten weergeven en de maatregelen voor een brongerichte aanpak uittekenen. De afdeling Land van AMINAL stelt daarvoor een code van goede praktijk ter beschikking. De subsidie die de gemeente ontvangt, is evenredig met de oppervlakte van het plangebied (12,50 euro per ha). De oppervlakte die in aanmerking komt voor subsidie omvat de zones waar bodemerosie en modderoverlast optreden, samen met hun brongebieden.

De gemeente kan het best per samenhangend deelgebied werken. Sommige gemeenten zullen dus meer dan één plan maken. Niet zelden is het dichtslibben van waterlopen en modderoverlast op straten te wijten aan oppervlakkig afstromend water van landbouwpercelen in een buurgemeente. In die gevallen wordt een intergemeentelijke aanpak gestimuleerd. Bedoeling is dat de afdeling Land de gemeenten begeleidt bij de planvorming. Er werden ook afspraken gemaakt met de provinciebesturen om bij te dragen tot de informatiedoorstroming en afstemming van initiatieven. Waar een watering of polder actief is, zal ook die worden betrokken bij de planning van de erosiebestrijdingsmaatregelen.

En dan uitvoeren

Het gemeentelijk erosiebestrijdingsplan zal een mix van maatregelen en werken omvatten, gaande van sensibilisering en opleiding tot het uitvoeren van kleinschalige inrichtingswerken. Doelstelling is te komen tot een geïntegreerde aanpak met de diverse partners. De gemeenten krijgen daarbij een zeer belangrijke rol, en heel wat financiële steun. Voor de aanleg van een demonstratieveld bijvoorbeeld kan een gemeente een subsidie krijgen via de nieuwe gemeentelijke samenwerkingsovereenkomst

Gingelom, augustus 2001.

met het Vlaamse Gewest. De meeste middelen zullen uiteraard nodig zijn voor het uitvoeren van kleinschalige erosiebestrijdingswerken. Daarvoor verleent het Erosiebesluit een subsidie van 75% van de totale kosten.

Kleinschalige werken

Wat zijn kleinschalige erosiebestrijdingswerken en wat wordt er precies vergoed? Het gaat om een hele reeks kleinschalige inrichtingswerken die bodemerosie voorkomen of de verplaatsing van bodemdeeltjes afremmen. De gemeente ontvangt een subsidie van 75%, zowel voor het uitvoeren van de werken als voor de nodige grondinname. Dus zowel verwerving van gronden door aankoop of onteigening als gebruik van gronden via een overeenkomst worden aan 75% vergoed.

In tegenstelling tot sommige buurlanden is er in Vlaanderen nog maar weinig praktijkervaring rond kleinschalige erosiebestrijdingswerken. De gemeenten en de studie bureaus die de spits afbijten, kunnen zich onder meer inspireren op bui-

tenlandse praktijkvoorbeelden. Tijdens het opmaken van het ontwerp dossier kan de gemeente of haar dienstverlener ook advies vragen aan de afdeling Land. In de volgende nummers van deze infokrant komen de pioniers aan bod, zodat we kunnen leren van elkaar. Na een tweetal jaar kan dan een code van goede praktijk voor het uitvoeren van erosiebestrijdingswerken worden opgesteld en aan de gemeenten bezorgd. Daarvoor is reeds een opdracht gegeven aan specialisten van de KU Leuven en de Universiteit Gent.

Vanaf 2003 wordt met een investeringsprogramma gewerkt, waarbij de beste projecten eerst aan bod komen. Enkel het eerste jaar worden de dossiers afgehandeld volgens de volgorde van indienen. Belangrijk is ook dat vanaf 2005 enkel subsidies worden verleend voor werken in uitvoering van een goedgekeurd gemeentelijk erosiebestrijdingsplan. Tijdig beginnen met plannen is dus de boodschap.

Inlichtingen :

Verdere informatie vindt u in de brochures 'Wegwijzer doorheen het erosiebesluit' en 'Code van goede praktijk voor het opmaken van een gemeentelijk erosiebestrijdingsplan'. Beide publicaties kunt u aanvragen bij de Vlaamse Infolijn (tel. 0800-3 02 01 of via www.vlaanderen.be). Voor alle bijkomende inlichtingen kan u terecht bij de afdeling Land (tel. 02-553.21.86).

Nieuwe samenwerkingsovereenkomst met gemeenten (GSO)

Overtuigen is duurzamer dan verbieden

De opvolger van het gemeentelijk milieuconvenant besteedt voor het eerst aandacht aan erosiebestrijding. Steden en gemeenten krijgen een centrale rol in de sensibilisering.

Op 19 december 2001 lanceerde de Vlaamse regering de nieuwe samenwerkingsovereenkomst 'Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling' tussen het Vlaamse Gewest en de gemeenten. De overeenkomst loopt van 1 januari 2002 tot en met 31 december 2004, met een principieel engagement voor 6 jaar. Voor het eerst komt ook erosiebestrijding aan bod.

Waarvoor kan een gemeente een vergoeding krijgen? En dekt het bedrag de volledige kostprijs? In grote lijnen zijn er vier maatregelen: aanleg van een demonstratieveld, inrichten van een excursie, organiseren van een informatievergadering en intensieve begeleiding van landbouwers. Maximaal kan een gemeente voor de eerste drie maatregelen samen aanspraak maken op een subsidie van 425 euro per jaar. De vergoedingen zijn forfaitair bepaald en dekken gemiddeld het grootste deel van de kosten. Uiteraard kan de situatie nogal verschillen. Sommige gemeenten kunnen voortbouwen op bestaande initiatieven en vrijwilligers of eigen personeel inzetten. Andere zullen een beroep moeten doen op een

dienstverlener. Wie ook wordt ingeschakeld – bijvoorbeeld onderzoekscentra, individuele deskundigen, landbouwconsulenten – de eindverantwoordelijkheid blijft bij de gemeenten. Bedoeling is de drempel voor de eigen landbouwers zo laag mogelijk te houden en maximaal voordeel te halen uit de inzet van lokale voortrekkers.

Eerst zien en dan ...

Een lokaal demonstratieveld waar de landbouwers bij wijze van spreken wekelijks passeren, kan de drempel sterk verlagen. Het gaat dan om een perceel van minimaal 50 are waar één of meerdere erosiebestrijdingstechnieken onder praktijkomstandigheden worden toegepast. Men kiest het best simpele, eenvoudig toepasbare technieken waarvan het nut reeds voldoende werd bewezen in onderzoeksprogramma's. Bedoeling is vooral de landbouwers te overtuigen om die maatregelen ook zelf te gaan toepassen. De vergoeding bedraagt 125 euro per demonstratieveld.

Over het muurtje kijken

Niet iedere gemeente staat even ver met erosiebestrijding. Her en der liggen er proefvel-

Tijdens een excursie kennis maken met kleinschalige erosiebestrijding in Noord-Frankrijk.

den of zijn er pilootprojecten rond erosie. Tijdens een excursie de theorie aan de praktijk toetsen, kan verhelderend werken, vooroordelen wegnemen en stimuleren om daadwerkelijk aan de slag te gaan. Via de samenwerkingsovereenkomst krijgt de gemeente een vergoeding van 250 euro voor het organiseren van een excursie. Voorwaarde is wel dat er minstens 15 boeren mee op pad moeten.

Informerend, motiverend

Voor het organiseren van een informatieavond of -namiddag kan de gemeente rekenen op een vergoeding van 50 euro. Het thema van zo'n vergadering kan gaan van heel algemeen tot erg in detail. Bij de

opstart van een gemeentelijk erosiebeleid kan de problematiek voor een breed publiek geschetst worden. Geïnteresseerde landbouwers kan je tot in het kleinste detail onderhouden over één bepaalde erosiebeperkende techniek. Op deze vergoeding kan de gemeente geen aanspraak maken tijdens de opmaak van een gemeentelijk erosiebestrijdingsplan, zoals voorzien in het Erosiebesluit. Tijdens die periode moet er immers sowieso gecommuniceerd worden, en je kan moeilijk tweemaal vergoed worden voor dezelfde inspanning.

Knelpunten bodem

Bij de opmaak van een gemeentelijk erosiebestrijdings-

plan worden er gebieden afgebakend waar de bodem extra bescherming tegen erosie nodig heeft. Hier zijn ingrepen op de percelen essentieel en die moeten uiteraard door de landbouwer uitgevoerd worden. Het persoonlijk benaderen van de betrokken landbouwers, om hen te overtuigen om alternatieve technieken toe te passen, is tijdrovend. Voor het individueel benaderen van landbouwers met percelen gelegen in 'knelpunten bodem', krijgt de gemeente een vergoeding van 50 euro per landbouwer. Om in aanmerking te komen voor deze vergoeding, moet de gemeente eerst beschikken over een goedgekeurd erosiebestrijdingsplan.

Bezoek aan een lokaal demonstratieveld in Wilsele.

En de provincie? Is er ook een PSO?

Uiteraard kan de provincie ook een belangrijke rol spelen in de erosiebestrijding. De provinciale samenwerkingsovereenkomst biedt een kader, maar de financiële ondersteuning is niet rechtstreeks gekoppeld aan erosiepreventie.

Enkele provincies namen in het verleden reeds initiatieven om de erosieproblematiek in kaart te brengen en maatregelen uit te tekenen. Die ervaring vormt dan ook de basis van de toekomstige werking. In de PSO wordt de specifieke rol van de provincies erkend, als tussenniveau tussen het Vlaamse Gewest en de steden en gemeenten.

Een belangrijke maatregel op het vlak van kennisontwikkeling is de aanleg en wetenschappelijke opvolging van minstens één groot demonstratieproject per provincie. Voorts kan de provincie samen met het Vlaamse Gewest de gemeenten begeleiden bij de toepassing van het Erosiebesluit en samenwerking over de gemeentegrenzen heen stimuleren.

Inlichtingen :

De teksten van de gemeentelijke en de provinciale samenwerkingsovereenkomst evenals de memorie van toelichting en de handleiding vindt u op www.mina.vlaanderen.be.

Voor inlichtingen m.b.t. 'sensibilisering erosie' als onderdeel van de 'cluster water' kan u terecht bij de afdeling Land (tel. 02-553.21.86).

Jaarlijks spoelt veel vruchtbare bodem van de lössleemhellingen in Vlaams-Brabant. Dat geeft modder- en wateroverlast en problemen voor landbouw en natuur. In Kortenberg, Bertem en Huldenberg zoeken Resource Analysis en TECHNUM met direct betrokkenen naar duurzame oplossingen.

Landbouwers discussiëren met experts over maatregelen, werkgroep Huldenberg.

eerste jaar werden hiertoe een aantal 'demo-boeren' geselecteerd om op kleine schaal technieken te gaan uittesten.

Kennisuitwisseling

Het is niet de bedoeling van het project om alle erosie- en wateroverlastproblemen voor de gemeenten te verhelpen. De keuze viel op voorbeeldgebieden waar we in werkgroepen met de betrokken landbouwers tot probleemanalyse en een maatregelenpakket kwamen. De inbreng van de betrokkenen is direct gecombineerd met (wetenschappelijke) kennis over erosie en mogelijke maatregelen. Aan de ene kant kreeg het onderzoek daardoor de focus die bewoners belangrijk vinden. Aan de andere kant leerden de betrokkenen en de experts heel wat van elkaar over wat wel en niet kan. Juist deze combinatie leidt tot effectieve oplossingen en een groter draagvlak. Een belangrijk struikelblok voor vele maatregelen blijkt de bestaande landbouw- en ruimtelijke ordeningswetgeving te zijn.

Dit jaar volgt implementatie en daarvoor sluiten de landbouwers overeenkomsten met de gemeenten over financiering en uitvoering. Voor het uitwerken van structurele oplossingen kunnen de gemeenten nu verder werken met het recente Erosiebesluit.

Inlichtingen :

Jan Vincke, Resource Analysis, Wilrijkstraat 37, 2140 Antwerpen, tel. 03/270 00 30, E-mail RA@resource.be, www.resource.be
en Francis Vansina en Eric Degand, TECHNUM, Ilgatlaan 23, 3500 Hasselt, tel. 011/28 86 00, hasselt@technum.be, www.technum.be

Vruchtbare sensibilisatie

De gemeenten Kortenberg, Bertem en Huldenberg kampen bij hevige neerslag met erosie en wateroverlast. Daarom hebben ze in 1999 bij LIFE-milieu een voorstel ingediend voor het 'demonstratieproject voor het opstellen en implementeren van een geïntegreerd actieprogramma voor het vermijden van bodemerosie en wateroverlast in löss-leemgebieden'. TECHNUM en Resource Analysis werken nu, in opdracht van de drie gemeenten, in een 6-tal erosiegevoelige gebieden erosiebestrijdingsmaatregelen uit. Ze werken hiervoor samen met het laboratorium voor experimentele geomorfologie en de afdeling arbeids- en organisatiepsychologie van de KU Leuven.

Bewustmaking

Erosie is een complex probleem met veel belanghebbenden. Naast het vinden van efficiënte oplossingen samen met alle betrokkenen, staat het onderzoek naar (het falen en slagen van) de implementatie daarvan centraal binnen het project. Per gemeente werden eerst informatie- en discussieavonden gehouden met landbouwers, mensen uit overlaststraten, leden van de gemeentelijke milieura-

den, leraren, de brandweer en al wie geïnteresseerd was. Uitgangspunt was het creëren van meer inzicht in, en hopelijk meer begrip voor elkaars standpunten en houding, door de betrokkenen bij elkaar te plaatsen. De aanwezigen kwamen met allerlei oorzaken van bodemerosie voor de dag, variërend van het Europees landbouwsubsidiebeleid, zwaardere landbouwvoertuigen tot slechte afwatering. Bovendien had iedereen wel ideeën over mogelijke oplossingen. Deelnemers kwamen echter vooral tot het inzicht dat verschillende partijen verantwoordelijk zijn en moeten bijdragen aan het zoeken naar duurzame oplossingen.

Oplossingen

Uit de probleemanalyse kwam duidelijk naar voor dat een geïnt-

Betrokkenen discussiëren over oorzaken en gevolgen van bodemerosie, infoavond Bertem.

tegreerde oplossing noodzakelijk is. Tevens bleek dat verschillende partijen bijdragen moeten leveren om tot een duurzame oplossing te komen. Op het lokale niveau zijn voornamelijk gemeente, buurtbewoners en landbouwers betrokken partij.

Drie soorten pakketten worden onderscheiden om de problematiek op te lossen. In de eerste plaats zijn er de engagementsverklaring voor gemeente en landbouwer. Zowel gemeente als landbouwer engageren zich hiermee om een aantal maatregelen (zoals onderhouden van rioleringen, bescherming van taluds e.d.) uit te voeren die 'normaal' zijn. Deze engagementsverklaringen zijn een poging om het wederzijdse vertrouwen tussen de betrokken partijen terug te verhogen. Aan de engagementsverklaring is tevens een jaarlijkse 'terugkomdag' gekoppeld waarop landbouwers, gemeente en buurtbewoners het 'erosiebeleid' kunnen bespreken.

In een tweede pakket zitten de zogenaamde gebiedsspecifieke maatregelen. Dit pakket is gericht op het oplossen van gebiedsspecifieke knelpunten met natuur- en civieltechnische maatregelen.

Erosiebestrijding in Bierbeek, Boutersem en Hoegaarden

Landbouwers doen mee!

Mei 1999. "Modder- en waterstromen herschepen grote delen van Hoegaarden in korte tijd tot rampgebied: straten liggen onder een dikke smurrie, kelders lopen onder, garages worden herleid tot modderpoelen".

Gelijkaardige krantenberichten kunnen bovengehaald worden voor de buurgemeenten Bierbeek en Boutersem. Hét signaal voor IGO Leuven om samen met die drie gemeenten werk te maken van de grensoverschrijdende bestrijding van water- en modderoverlast. Er wordt een dossier ingediend bij Europa (LIFE) om

het water- en modderprobleem op een integrale manier aan te pakken. Begin 2000 gaat het project echt van start. Van bij het begin wordt getracht de 'integrale benadering' ook in de praktijk te vertalen: alle mogelijke oorzaken worden in kaart gebracht en de betrokken doelgroepen - landbouw, natuur, industrie, particulieren, openbare besturen - worden benaderd. IGO Leuven begeleidt en ondersteunt dit proces in de drie gemeenten. In wat verder volgt, spitsen we ons toe op één deelaspect van het project, namelijk de benadering van de landbouwers in het kader van erosiebestrijding.

Voor wat hoort wat

Op een brongerichte en kleinschalige manier aan erosie werken, wil zeggen: werken met landbouwers. Aangezien de gemeenten landbouwers moeilijk kunnen verplichten om erosie te bestrijden op hun percelen, moeten ze overtuigd worden om op vrijwillige basis mee te werken. Dat kan maar als

de landbouwer er financieel niet de dupe van wordt. En gelukkig zijn er al heel wat instanties die kleinschalige en brongerichte maatregelen ondersteunen, onder meer de Administratie Land- en Tuinbouw en de afdeling Land van AMINAL. Voor een aantal teelttechnische maatregelen die momenteel nog niet ondersteund worden, hebben de drie gemeenten een eigen 'subsidiereglement erosiebestrijding' opgesteld. Nu, met geld alleen zijn we er nog niet. De moderne landbouwer verdringt al bijna onder het papierwerk en staat dus echt niet te springen om voor erosiebestrijding nog eens een stapel aanvraagformulieren op zijn bureau te krijgen. In het project van Bierbeek, Boutersem en Hoegaarden werd de administratie dan ook volledig voor de boer gedaan: hij - of zij - moest enkel nog op de aangeduide plaatsen ondertekenen. Bovendien vergen een aantal teelttechnische maatregelen ook een aangepaste bedrijfsvoering. Deze omschakeling wordt begeleid door IGO Leuven op basis van eerder opgedane ervaring.

18 landbouwers nemen het voortouw

Binnen de drie gemeenten werden vorig jaar alle 213 landbouwers telefonisch gecontacteerd. 53 landbouwers meldden een erosie-

probleem op hun percelen, 44 kwamen naar een infovergadering. Uiteindelijk stelden 18 landbouwers hun kandidatuur en kregen een persoonlijk bezoek. In onderling overleg werd een erosiebestrijdingsdossier opgemaakt, waarin duidelijk staat waar welke maatregelen genomen worden en bij wie subsidies aangevraagd worden. Die 18 dossiers geven op het terrein volgend resultaat:

- 66 ha ingezaaid met groenbedekker;
- 5.720 m grasrand aangelegd;
- 44 ha bewerkt met een erosieploeg;
- 23 ha geploegd volgens de hoogtelijnen (enkel voor zacht hellende percelen!);
- 1 ha 25 a bieten ingezaaid onder dekvruucht.

Nog werk aan de winkel

Het resultaat van 2001 mag gezien worden. Een voorzichtige schatting maakt duidelijk dat momenteel op ongeveer 10% van de erosiegevoelige percelen maatregelen genomen worden. Er is dus zeker nog een groeimarge. Voor die groei rekenen we in 2002 vooral op onderlinge informatieoverdracht tussen de landbouwers. Landbouwers luisteren nu eenmaal makkelijker naar collega's dan naar 'derden die het hun even komen uitleggen'. Hierop inspelend wordt in 2002 ook een demodag georganiseerd op een aantal bedrijven die nu reeds maatregelen nemen.

Alles rozengeur en maneschijn?

Het gebrachte verhaal doet misschien uitschijnen dat de brongerichte kleinschalige aanpak met landbouwers over de hele lijn een succesverhaal is. Toch willen we enkele kanttekeningen maken. De hele procedure vergt tijd, denk maar aan de bedrijfsbezoeken en het opstellen van de erosiebestrijdingsdossiers. Ook de nazorg (controle op het terrein, adviezen, ...) neemt heel wat tijd in beslag. Verder hangt veel af van de vrijwillige medewerking van de landbouwers.

De bovenvermelde maatregelen zullen op zich niet altijd volstaan. Soms zijn bijkomende structurele ingrepen nodig om de water- en modderproblemen aan te pakken. In 2002 zullen de gemeenten en IGO Leuven voor bepaalde probleemgebieden in nauw overleg met de landbouwers en AMINAL afdeling Land een aantal bijkomende kleinschalige erosiebestrijdingswerken voorstellen. Daarbij wordt onder meer gedacht aan de verbreding van wegbermen en de aanleg van aarden wallen en grasgaten.

Inlichtingen :

Ronald Grobden, IGO Leuven, Aarschotsesteenweg 212, 3010 Kessel-Lo, tel. 016/298 540, E-mail ronald.grobden@igo-leuven.be

ALT-demonstratieproject 'Bodemerosiebeperkende maatregelen in West- en Oost-Vlaanderen' kent grote belangstelling

Een van de vele demonstratiedagen in Moen.

Het Provinciaal Centrum voor Landbouw en Milieu (PROCLAM) organiseerde in 2001 het project 'Demonstratie van teeltechnische maatregelen en bodemverbetering ter beperking van bodemerosie en nutriëntenverlies in West- en Oost-Vlaanderen'. Meteen één van de meest succesrijke initiatieven van de ALT-demonstratieprojecten 'Duurzame landbouw 2001'. Er werden 10 demonstratievelden aangelegd en 15 demonstratieactiviteiten uitgevoerd. 37 land- en tuinbouwers werden individueel aangesproken en geadviseerd over het toepassen van erosiebeperkende maatregelen op hun bedrijf. Dit eenjarig project bereikte in totaal zo'n 500 personen (land- en tuinbouwers, onderzoekers, beleidsverantwoordelijken). De belangstelling was het grootst voor de inzaai van groenbedekkers, het gebruik van bufferstroken en het demonstren van machines voor minimale bodembewerking.

Voortbouwen op onderzoeksprojecten

In het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels startte de provincie West-Vlaanderen in 1996 een vierjarig onderzoeksproject 'erosiebeperkende maatregelen'. De Universiteit Gent, vakgroep Bodembeheer en -hygiëne werkte het project uit en leverde een potentiële en actuele erosiekaart voor de

gemeente Heuvelland. Er kwam ook een overzicht van 'erosiebeperkende maatregelen', om de voorlichting van de land- en tuinbouwers te ondersteunen. PROCLAM stond in voor de organisatie van de voorlichting en de coördinatie van de aanleg van een drietal demonstratievelden.

In de provincie Oost-Vlaanderen werd in 2000 met een gelijkaar-

dig project gestart, waarbij de erosiegevoeligste percelen van de Vlaamse Ardennen in kaart gebracht werden. Ook hier werden erosiebeperkende maatregelen doorgepraat met landbouwers en werden proefvelden aangelegd.

Nieuwe technieken in de praktijk

Land- en tuinbouwers bewustmaken van de erosieproblematiek is niet evident. De aanleg van demonstratievelden is steeds een goed instrument geweest om boeren nieuwe landbouwtechnieken aan te leren. Verder is de drempel voor demonstratievelden op praktijkbedrijven minder hoog dan die voor proefvelden.

Er is wel nog nood aan meerjarig onderzoek naar het effect van erosiebeperkende maatregelen op de opbrengst van de landbouwgewassen en vermindering van de bodemafspoeling op langere termijn. Het is raadzaam enkel de nieuwe technieken te promoten, waarvan de resultaten van meerjarig onderzoek bekend zijn.

Bufferstroken

Bufferstroken zijn vegetatieve stroken onderaan een perceel. Het effect van bufferstroken met verschillende breedte werd gedemonstreerd op 5 velden. Om de breedte van de grasbufferstrook te bepalen, is het belangrijk een idee te hebben van de hoeveelheid op te vangen sediment (hellingsgraad en oppervlakte stroomopwaarts van de buffer, bodem, gewas, ...). Op de demonstratiepercelen werd duidelijk dat - afhankelijk van de hellingslengte en bodemstructuur - een bufferstrook met een breedte van 2 tot 10 m ongeveer 90 % van het sediment opvangt bij een regenperiode met gelijkmatige neerslag. Bij hevige neerslag tijdens de maand juli in Nukerke, bleek alleen de buffer van 10 m voldoende sediment tegen te houden. De lagere efficiëntie van de kleinere grasstroken kan te wijten zijn aan het verzadigd geraken van de stroken met sediment.

Groenbedekking

Met groenbedekking wordt bedoeld de uitzaai in of na

bepaalde teelten van een gewas, dat gedurende een bepaalde periode (bv. de winter), of eventueel het jaar rond, de grond bedekt houdt. Het gewas kan achteraf ingewerkt of geogst worden. Een groenbedekker vermindert de bodemerosie van landbouwgronden, verbetert de structuur van de bodem en kan fungeren als vanggewas voor stikstof die na de oogst in de grond achterblijft. In de zomer van 2001 werden proefvelden aangelegd in Beselare en Zottegem waarbij in totaal 18 verschillende groenbedekkers gedemonstreerd werden. Tevens werden proeven aangelegd met de inzaai van gras als groenbedekker tijdens de groei van maïs. Omdat bij de oogst van maïs het dikwijls te laat is om een groenbedekker te zaaien, biedt deze techniek wel de mogelijkheid het veld bedekt te houden tijdens de winter.

Minimale en niet-kerende grondbewerkingen

Het gebruik van niet-kerende grondbewerkingen en directe inzaai, in plaats van gangbaar ploegen, vermindert het gevaar voor bodemerosie. De bovenste bodemlaag bevat meer organisch materiaal, wat de kans op verslemping en afspoeling van bodemdeeltjes duidelijk vermindert.

Niet-kerende grondbewerking werd tijdens het demonstratieproject voor het eerst in de provincies West- en Oost-Vlaanderen geïntroduceerd. Bij deze eenjarige demonstratievelden lag de opbrengst van de gewassen lager dan bij de gangbare landbouwpraktijken. De positieve gevolgen van niet-kerende grondbewerkingen zullen waarschijnlijk pas na enkele jaren zichtbaar worden.

Meer individuele begeleiding

Steeds meer land- en tuinbouwers worden zich bewust van hun verantwoordelijkheid in de erosiebestrijding. Voorkomen is ook hier beter dan genezen. Het ALT-demonstratieproject heeft er alvast voor gezorgd dat de Oost- en West-Vlaamse land- en tuinbouwers de erosieproblematiek onderkennen. Opvallend was de grote behoefte aan begeleiding en advisering van de landbouwers.

Inlichtingen :

Johan Mahieu, PROCLAM,
Ieperseweg 87, 8800 Roeselare,
tel. 051/26 14 25, E-mail
povlt.proclam@west-vlaanderen.be

Colofon

Samenstelling en redactie:

Afdeling Land

Werkten verder mee aan dit nummer:

Eric Degand, Marnix De Vrieze, Ronald Grobber, Norbert Leyman, Johan Mahieu, Martien Swerts, Liesbeth Vandekerckhove, Francis Vansina en Jan Vincke

Fotografie:

Eric Degand, Johan Desmet, Hari Neven, Martien Swerts, Jan Vincke

Verantwoordelijke uitgever:

Jean-Pierre Heirman
Directeur-generaal
AMINAL
Koning Albert II-laan 20, bus 8
1000 Brussel

Lay-out en druk:

Geers Offset nv, Oostakker

Oplage:

3.000 exemplaren op milieuvriendelijk papier

De infokrant kan gratis ontvangen worden na aanvraag bij de Vlaamse Infolijn (tel. 0800-3 02 01 of via www.vlaanderen.be) of bij afdeling Land

Meer informatie:

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Afdeling Land
Alhambra-gebouw
Emile Jacqmainlaan 20, bus 6
1000 Brussel
Tel.: 02-553 21 86
Fax: 02-553 21 85
E-mail: land@lin.vlaanderen.be

De afdeling Land maakt deel uit van de administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer (AMINAL)

Demonstratie minimale bodembewerking.